

Liperi

Oppilashuoltosuunnitelman liite

Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi
väkivallalta, kiusamiselta ja häirinnältä

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	3
2 Kiusaaminen.....	3
2.1 Kiusaamisen muodot.....	3
2.2 Kiusaamisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen esi- ja perusopetuksessa	4
2.3 Kiusaaminen rikoksena	4
3 Häirintä.....	5
3.1 Häirintään puuttumisen suunnitelma.....	5
4 Väkivalta.....	6
4.1. Väkivaltaisen käyttäytymisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen.....	6
5 Kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa ennalta ehkäiseviä ja yhteisöllisyyttä vahvistavia toimia esi- ja perusopetuksessa	7
6 Muut turvallisuutta lisäävät toimet	8
7 Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen yksilö-, ryhmä- ja yhteisötasolla	9
8 Yhteistyö huoltajien ja viranomaisten kanssa.....	10
9 Tiedottaminen ja perehdyttäminen sekä suunnitelman päivittäminen	11
10 Ongelmatilanteen ratkaisu esiopetuksessa tai koulussa	12
Liite 1.....	13
Liite 2.....	14

1 Johdanto

Liperin kunnan esi- ja perusopetuksen Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sisältää määrittävät perusopetuksen opetussuunnitelmassa ja opiskelijahuoltolaissa määritellyt kriteerit. Suunnitelma on laadittu Liperin kunnan oppilashuollon ohjausryhmässä ja se on osa kunnan Oppilashuoltosuunnitelmaa. Koulut kirjaavat halutessaan koulun omat toimintamallit aihealueiden perään. Koulun osuus on hyvä erottaa "Koulun nimi"-väliotsikoinnilla.

2 Kiusaaminen

Kiusaaminen voi olla suoraa tai epäsuoraa sanallista tai fyysistä voimankäyttöä ja sosiaalista manipulointia, joka loukkaa ihmisen fyysistä, henkistä tai sosiaalista koskemattomuutta. Tekijänä voi olla oppilas, koulussa työskentelevä aikuinen tai kouluuyhteisön ulkopuolinen henkilö. Kiusaamista on, kun yhdelle ja samalle oppilaalle tai ryhmälle aiheutetaan *systemaattisesti, toistuvasti ja tahallaan* sanallisesti tai fyysisesti pahaa mieltä. Tekijöinä on joku tai jotkut, joita vastaan kiusatun/kiusattujen on vaikea puolustautua. Toistuvuus tarkoittaa sitä, että sama oppilas joutuu yhä uudestaan muiden ilkeän tai vahingoittavan toiminnan kohteeksi. Tahallisuus merkitsee, että tekojen tarkoitus todella on loukata tai aiheuttaa harmia ja pahaa mieltä. Jos toista ihmistä loukkaa vahingossa, asia tulee selvittää, vaikka kysymys ei varsinaisesti kiusaamisesta olekaan. Vaikeus puolustautua tarkoittaa sitä, että kiusattu on jollain tavoin kiusaajaansa nähden heikommassa asemassa. Kiusattu voi olla fyysisesti heikko, hyvin arka tai hän saattaa olla luokalla uusi oppilas, jolle ei ole vielä muodostunut kiusaamiselta suojaavaa kaveripiiriä. Tavallista on myös se, että kiusaaminen tapahtuu ryhmässä.

2.1 Kiusaamisen muodot

Sanallisen kiusaamisen muotoja ovat nimittely, pilkkaaminen, ilkeämielinen vihjailu, pelottelu, uhkaaminen, kiristäminen, pakottaminen tekemään jotakin, tahallinen väärinneuvominen, haukkuminen, lälätteleminen, häpäiseminen, ilkuva matkiminen ja toisen naurunalaiseksi tekeminen. Sanat eivät jätä fyysisiä jälkiä, vaan niiden loukkaavuus kohdistuu kiusatun itsetuntoon ja minäkäsitykseen, vahingoittaen hänen tapaansa suhtautua itseensä ja muihin.

Epäsuora kiusaaminen tarkoittaa sitä, että kiusaaja ja kiusattu eivät kohtaa kasvotusten; he eivät ole samassa tilanteessa kiusaamisen tapahtuessa. Epäsuora kiusaaminen on usein luonteeltaan sosiaalista manipulointia, eli kiusaaja pyrkii vaikuttamaan muihin oppilaisiin siten, että nämä alkaisivat karttaa kiusattua ja suhtautua häneen kielteisesti (syrjinen, eristäminen porukasta, toisen/toisten yllyttäminen yhtä vastaan, toisen puolustamisen estäminen ja yksin jättäminen, tavaroiden piilottelua, tavaroiden luvatta ottaminen tai särkeminen). Manipulaatio voidaan toteuttaa myös levittämällä perättömiä juttuja kiusatusta ja rikkomalla siten hänen välejänsä muihin oppilaisiin. Epäsuoran kiusaamisen uhri huomaa vähitellen olevansa luokassaan yksin vailla muiden seuraa. Pahimmillaan koko ryhmä kääntää hänelle selkensä.

Fyysistä kiusaamista ovat esimerkiksi töniminen, lyöminen, nipistely, tyrkkiminen, kamppaaminen, maahan kaataminen, hiuksista vetäminen, kuristaminen, esineellä heittäminen, potkiminen sekä

kaikki muu käsiksi käyminen. Fyysisen kiusaamisen äärimuotoja (raju väkivalta ja pahoinpitely) sisältävissä kiusaamistapauksissa on harkittava rikosoikeudellisiin toimenpiteisiin ryhtymistä.

Kännykän ja netin kautta kiusaaminen on teknisesti helppoa, se ei vaadi kuin muutaman klikkauksen tai napin painalluksen. Usein nimettömyys ja pieni kiinnijäämisen riski houkuttelevat kokeilemaan sellaista, mitä muuten ei tekisi. Netissä tai kännykällä voi levittää juoruja, noloja valokuvia tai henkilökohtaisia tietoja, tai lähettää nimettömästi pilkkaavia tai uhkailevia viestejä. Koulukiusaaminen rajoittuu yleensä koulu-aikaan, mutta netin kautta kiusaava tavoittaa uhrinsa milloin vain.

2.2 Kiusaamisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen esi- ja perusopetuksessa

Kaikilla esi- ja perusopetuksen aikuisilla on velvollisuus puuttua kiusaamiseen. Kun epäily kiusaamisesta tulee tietoon, tulee aina täyttää kiusaamisen seulontalomake, johon kootaan perustiedot tapahtuneesta. Opettajan/luokanvalvojan tulee selvittää, onko kyseessä yksittäinen oppilaiden välinen konflikti tai riita vai kiusaaminen. Seulontalomake palautetaan yksikkökohtaisesti sovitulle henkilölle/kiusaamisen vastaiselle tiimille, joka ryhtyy selvittämään tapausta, jos kysymyksessä on kiusaamistapaus. Koulukohtaisissa oppilashuollonsuunnitelmissa kuvataan koulun/esiopetuksen tarkemmat toimet kiusaamisen ehkäisemiseen ja puuttumiseen.

2.3 Kiusaaminen rikoksena

Kiusaamisen selvittämiskeskustelut eivät aina ole riittävä toimenpide. Joissakin, esimerkiksi fyysistä väkivaltaa sisältävissä tapauksissa on syytä ryhtyä rikosoikeudellisiin toimenpiteisiin. Ennen toimiin ryhtymistä tulee kuitenkin varmistaa, täyttyvätkö lain edellyttämät rikoksen tunnusmerkit. Lisäksi tarvitaan todisteita ja todistajia, jotka voivat vahvistaa tapahtuneen. Asian eteneminen oikeuskäsittelyyn edellyttää rikosilmoituksen tekemistä, esitutkintaa ja syyteharkintaa. Esimerkiksi pahoinpitely ja alle 18-vuotiaaseen kohdistunut lievä pahoinpitely ovat virallisen syytteen alaisia rikoksia, jotka poliisi tutkii aina, vaikkei kohteeksi joutuneella olisi rangaistusvaatimuksia. Pahoinpitelytilanteissa tutkintapyynnön poliisille voivat tehdä kiusatun vanhemmat tai kiusattu itse. Myös koulu voi tehdä ilmoituksen pahoinpitelyrikoksesta. Vaikka rikoslain mukaan nuoren rikosoikeudellinen vastuu alkaa 15-vuotiaana, jo tätä nuorempi on kuitenkin vahingonkorvausvastuussa aiheuttamistaan vahingoista. Jos alaikäinen henkilö on aiheuttanut vahingon (esimerkiksi rikkonut toisen omaisuutta) tahallaan, voidaan hänet tuomita maksamaan uhrille täysi korvaus.

Milloin kiusaaminen on rikos? Kiusaaminen voi olla laitton uhkaus. Laitton uhkaus saattaa olla suullista uhkailua, kirje, tekstiviesti tai sähköposti tai fyysistä uhkailua esim. aseella. Uhkaus voi kohdistua yksilön fyysiseen tai henkiseen koskemattomuuteen. Laittoman uhkauksen rangaistusasteikko vaihtelee sakosta kahteen vuoteen vankeutta. Uhkaus on asianomistajarikos, eli uhri päättää rikosilmoituksen tekemisestä. Perättömien tietojen levittäminen tai toista häpäisevien asioiden kertominen voivat olla rangaistavia, jos teot täyttävät rikoslain kunnianloukkauksen tunnusmerkit. Kunnianloukkaukseen voi syyllistyä esittämällä valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että se vahingoittaa loukattua tai aiheuttaa tälle kärsimystä. Kunnianloukkaukseksi luetaan myös sen aiheuttaminen, että loukattu joutuu halveksunnan kohteeksi. Kunnianloukkaus on rikos, josta voi vakavimmassa tapauksessa saada enintään kuusi kuukautta vankeutta ja lievemässä tapauksessa 6–

30 päiväsakkoa. Ruumiillinen väkivalta, toisen terveyden vahingoittaminen, täyttää rikoslain pahoinpitelyrikoksen tunnusmerkistön, ja siitä voi seurata rangaistus, joka voi olla sakoista kahteen vuoteen vankeutta. Pahoinpitely on ns. virallisen syytteen alainen rikos. Tämä tarkoittaa rikoksia, jotka poliisi tutkii aina, vaikka uhri ei haluaisikaan tekijälle rangaistusta. Lievässä pahoinpitelyssä aiheutetaan toiselle fyysistä kipua, josta ei jää pysyvää jälkeä. Esimerkkejä ovat läimäytys kasvoille, tukistaminen tai töniminen. Lievästä pahoinpitelystä rangaistuksena on sakkoja.

3 Häirintä

Häirintä esiintyy epäasiallisena kohteluna tai puheena, joka voi sisältää sukupuoleen liittyviä vihjailevia ilmeitä, eleitä tai kaksimielistä puhetta. Häirintä voi myös ilmetä ei-toivottuna fyysisenä kosketuksena. Häirinnän ei tarvitse olla jatkuvaa eikä se välttämättä kohdistu heikompaan. Häirintää on aina sellainen toiminta, jota jatketaan, vaikka häirinnän kohde on pyytänyt lopettamaan. Tasa-arvolaki (6c§) velvoittaa, että jokainen viranomainen on velvollinen edistämään suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti toiminnassaan sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Sukupuolista häirintää on ei-toivottu huomio, joka liittyy sukupuoleen, esim. halventava tai alentava puhe toisen sukupuolesta, sukupuoleen liittyvä kiusaaminen, teot, jotka saattavat tuntumaan itsensä noloksi, pelokkaaksi, loukkaantuneeksi tai vihaiseksi. Sukupuoleen perustuva häirintä on lain (7§) vastaista syrjintää.

Seksuaalista häirintää on muun muassa vihjailu (eleitä/ilmeitä) ja seksuaalisesti värityneet vitsit, nimittely, vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat puheet ja kysymykset. Sanallinen, sanaton tai fyysinen käytös, ehdottelu, vaatiminen ja fyysinen koskettaminen sekä raiskaus tai sen yritys ovat seksuaalista häirintää. Häirintä voi myös tapahtua puhelimen tai netin välityksellä. Sukupuolisesta häirinnästä (7§) on kyse silloin, kun häirintää jatketaan, vaikka huomion kohde ilmaisisi sen olevan epämiellyttävää.

Seksuaalista häirintää ei koulussa hyväksytä, vaan asiaan puututaan välittömästi. Asianosaisilla on oikeus viedä häirintä eteenpäin ja siitä voi seurata rikosoikeudellisia seuraamuksia.

Loukkaavaa käytöstä ei koulussa hyväksytä, vaan siihen puututaan välittömästi. Loukkaavana käytöksenä pidetään nimittelyä, kieltäytymistä työskentelemästä toisen kanssa, eristämistä ja toisen henkilön vähättelemistä tai rasististen viestien lähettäminen. Jatkuvasta rasistisesta käytöksestä koulu tekee ilmoituksen poliisille. Rasistiset merkit ja eleet ovat kiellettyjä kouluissa.

3.1 Häirintään puuttumisen suunnitelma

Ensisijainen vastuhenkilö on henkilö (kuka tahansa yksikön henkilökunnasta), joka on ensimmäisenä tilanteessa mukana, ja on velvollinen viemään asian käsittelyä eteenpäin ja kertomaan asiasta esimiehelle tai oppilashuollosta vastaavalle henkilölle.

Häirintä tapauksissa keskustellaan asianosaisten kanssa ja selvitetään tapahtumien kulku (mahdollisesti myös kirjallisena) sovitaan, että häirintä loppuu ja tehdään selväksi, mitä tapahtuu, jos sopimus ei pidä.

- Suoritetaan asianmukaiset rankaisutoimet; kasvatuskeskustelu, jälki-istunto, kirjataan tapahtumat Wilmaan ja tiedotetaan huoltajia tapahtuneesta
- Sovitaan seurannasta: uusi tapaaminen esim. kahden viikon kuluttua osapuolten kanssa. Seurataan, toistuuko tilanne. Jos toistuu, pyydetään huoltajaa tulemaan koululle ja selvittämään tilannetta sekä pohtimaan, mitä tehdään seuraavaksi.
- Ilmoitetaan asiasta vakavuusasteen mukaisesti koulun oppilashuoltohenkilöstölle ja ohjataan tarvittaessa tukikeskusteluihin kuraattorille, terveydenhoitajalle, koulupsykologille, jne.
- Oppilashuolto huolehtii, että asianomainen sekä uhri että tekijä saavat tarvitsemansa tuen; tarvittaessa järjestetään yksilökohtaisen oppilashuollon tapaaminen
- Vakavimmissa tapauksissa arvioidaan myös lastensuojelun ja poliisin tarve.
- Koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. (Perusopetuslaki 29§)

4 Väkivalta

Väkivalta on tuottamuksellista itseen, toiseen henkilöön, ryhmään tai yhteisöön kohdistettua henkisen/ fyysisen voiman tai vallan käyttöä. Väkivalta voi ilmetä tavaroiden heittelynä/ paikkojen rikkomisena, henkisenä väkivaltana (esim. uhkailuna), ruumiillisena väkivaltana (esim. potkimisena/tönnömisenä) tai aseella uhkaamisena. Sen seurauksena voi olla vamma, psyykinen haitta tai kehitykseen liittyvä vaikeus. Kunkin yksilön perusoikeuksiin kuuluu koskemattomuus esiopetuksessa ja koulussa. Tekijänä voi olla oppilas, koulussa työskentelevä aikuinen tai koulu yhteisön ulkopuolinen henkilö.

4.1. Väkivaltaisen käyttäytymisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen

Väkivallan käyttö on kielletty. Väkivaltaan puututaan koulussa välittömästi. Väkivaltatilanne selvitetään mahdollisimman pian kaikkien osapuolten läsnä ollessa. Uhri viedään tarvittaessa terveydenhoitajalle tai terveyskeskukseen vammojen todentamista tai hoitamista varten. Tilanteesta laaditaan kirjallinen tapaturmailmoitus ja muut mahdolliset asiakirjat. Väkivallanteosta ollaan aina yhteydessä sekä väkivallan tekijän että uhrin huoltajaan. Tarvittaessa tiedotetaan poliisille ja sosiaalityöntekijälle. Kriisiryhmä järjestää tarvittaessa ensiapua. Tapahtuman jälkeen keskustellaan sekä oppilaiden että henkilökunnan kanssa. Ulkopuolisen avun käyttöä voidaan harkita, kun seurataan oppilaiden ja henkilökunnan reaktioita.

Rehtorilla ja opettajalla on oikeus määrätä häiritsevä oppilas poistumaan luokasta, muusta opetustilasta tai koulun tilaisuudesta. Rehtori ja opettaja voivat oppilasta poistaessaan käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai häirinnän vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. (Perusopetuslaki 36b§)

Kun oppilas poistetaan ryhmätilasta, hänet ohjataan aikuisen valvontaan rauhalliseen omaan tilaan ja oppilaan huoltajaa informoidaan tilanteesta mahdollisimman pian. Voimakeinojen käyttö on

kirjattava ja kirjaus laaditaan Wilmaan oppilaan tietoihin välittömästi. Kun väkivaltaisen käyttäytymisen ehkäisy (toiseen oppilaaseen kohdistuva tai oppilas vahingoittaa itseään) vaatii oppilaan kiinnipitoa, on toimenpiteet kuvattu Liperin kunnan kriisisuunnitelmassa.

Seuraamuksena väkivaltaisesta käyttäytymisestä voidaan käyttää kasvatustietoa ja jälki-istuntoa tai koulu voi tehdä ilmoituksen poliisille vakavissa väkivaltilanteissa. Oppilaan huoltajille ilmoitetaan myös, jos tilanne vaatii oppilaan opetuksen epäämistä eli oppilaan lähettämistä loppupäivän ajaksi kotiin. Koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. (Perusopetuslaki 29§)

Kunnan varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen henkilöstölle on laadittu myös ei toivotun käyttäytymisen havainnointiin ja ilmoittamiseen Turvallisuushavainnointi-lomake (liite 1).

5 Kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa ennalta ehkäiseviä ja yhteisöllisyyttä vahvistavia toimia esi- ja perusopetuksessa

- Aikuiset ajoissa paikalla oppitunnille ja valvontavuoron alkaessa
- Esi- ja perusopetuksen suunnitelmallinen ja tiivis yhteistyö; kummitoiminta, yhteisopettajuus, tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettaminen jne.
- Kerhotoiminta
- Kiusaamisen vastainen toiminta kouluissa ja esiopetuksessa; jokaisella koululla on koulun oppilashuoltosuunnitelmassa kuvattu koulun kiusaamisen vastaisen toimintamalli ja selkeä tiedotus toimintamallista (oppilaat, kodit, henkilökunta)
 - Huolilaatikat, joiden avulla oppilaat voivat kertoa kiusaamisesta
- Kodin ja koulun yhteistyö, esim. vanhempainvartit 1. luokilla, oppimiskeskustelut
- Koulun yhteiset tapahtumat:
 - yhteiset juhlat, erikoispäivät, pelitunnit, pajapäivät, salipäivänavaukset
 - yhteistyö seurakuntien, nuorisotoimen ja poliisin kanssa
- Kuraattorien ja hyvinvointipedagogien toiminta
- Liikkuvakoulu
- Oppilaan osallisuuden korostaminen koulun toiminnassa:
 - Oppilaskunnan hallituksessa edustus jokaiselta luokka-asteelta, edustajat valitaan äänestämällä
 - Tukioppilastoiminta 7.-9.-luokilla
 - Hyvinvointikyselyt: oppilaiden kuuleminen ja ajankohtaisiin ilmiöihin nopea puuttuminen
 - Vertaissovittelu VERSO
 - Luokkakokoukset, luokanopettajan tunnit, luokanvalvojavartit ja -tunnit
 - kummioppilastoiminta
 - digiagenttitoiminta
- Oppilaiden viihtyvyyden lisääminen, mm. välituntitoiminnan lisääminen, yhteiset teemapäivät ja tapahtumat
- Oppilaan tukemiseksi tehtävät kirjaukset tehdään tuen asiakirjoihin
- Riittävän valvonnan järjestäminen välitunneille
 - Valvojana toimii valvontaan määrätty opettaja. Välitunneilla valvontatyöparina voi olla myös koulunkäynninohjaaja. Opettaja on aina vastuussa valvontatapahtumasta. Valvojan tehtävänä on puuttua välittömästi havaitsemiinsa kiusaamis- tai väkivaltilanteisiin ja arvioida

jatkoimenpiteiden tarve. Valvojan tehtävänä on toimia selvittelyn alullepanijana ja määrätä tarvittavat jatkoimenpiteet, kuten kasvatustukustelut ja jälki-istunto. Tarvittaessa valvoja kirjaa tapahtumien kulun ylös mahdollisia jatkoimenpiteitä varten ja kootaan yksilöllinen oppilashuoltoryhmä. Oppilaalle voidaan myös tarvittaessa määrittää yksilöllinen valvonnan tarve. Tällöin yksilöllisen valvonnan vastuuhenkilöksi voidaan määrätä myös koulunkäynnin ohjaaja. Yksilöllisen valvonnan tarve kirjataan oppilaan tukitoimeksi yleisen tuen tukitoimiin, tehostetun tuen oppimissuunnitelmaan tai erityisen tuen HOJKS:n. Tukitoimen tarpeellisuutta arvioidaan kaksi kertaa lukuvuodessa tai tarvittaessa useamminkin.

- Ryhmäyttäminen ja nivelvaiheet; alkuluokkien ja/tai 1. muodostaminen sekä 7.luokkien muodostaminen, 2,-3. nivelvaiheen huomioiminen
 - Luokkien muodostamisessa huomioitava luokkien toimivuus, kaverisuhteet ja työrauha
Uusien luokkien ja opetusryhmien ryhmäytymiseen liittyvät toimet:
 - siirtymävaiheeseen eskarista ekaluokalle liittyvät tutustumiskäynnit (kouluun tutustumispäivä keväällä toukokuussa sekä vuoden mittaan yhteistyötä eskareiden ja ekaluokkien välillä esim. välitunneilla) tai yhteistoiminta jo toimivissa alkuluokissa
 - alakouluissa kummiluokkatoiminta
 - opettajat käyttävät aikaa luokan ryhmäyttämiseen
 - siirtymävaiheeseen alakoulusta yläkouluun ja siihen liittyvät tutustumiskäynnit (koulukierrokset 6lk, yläkouluun tutustumispäivä keväällä toukokuussa)
 - seiskaluokkalaisilla elokuussa ryhmäyttämispäivät ja luokanvalvojan tunnit pitkin lukuvuotta
- Selkeät toimintamallit, joiden pohjana ovat koulun järjestyssäännöt
 - Kasvatustukustelut, oppilashuollon palvelut
 - luokan yhteiset säännöt
- Sosiaalisen median käytöstä ja nettikiusaamisesta keskusteleminen
 - koulutusta ja tietoa oppilaalle
 - koulutusta ja tietoa opettajille ja vanhemmille
 - Henkilöstön kouluttaminen
- Sosiogrammit
- Toiminnallisuus, pelillisuus, draama, leikit jne.
- Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettaminen
 - avoin vuorovaikutus aikuisen ja lapsen välillä, positiivisen palautteen antaminen ja aikaa kohtaamiselle
 - opetetaan kuuntelemaan ja huomioimaan muita
 - ryhmätyöt ja parityöt
 - erilaiset roolipelit, joissa opitaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja
 - painotetaan hyviä käytöstapoja
- Yksilölliset välituntivalvonnat

6 Muut turvallisuutta lisäävät toimet

Jos oppilas on syyllistynyt joko kiusaamiseen, häirintään tai uhkaavaan ja väkivaltaiseen käytökseen, voidaan häntä ojentaa kasvatustukustelulla, jälki-istunnolla tai vakavassa tilanteessa antamalla kirjallinen varoitus tai määräaikainen erottaminen. Jokaisella koulussa työskentelevällä aikuisella on

velvollisuus puuttua kiusaamiseen, häirintään ja uhkaavaan tai väkivaltaiseen käytökseen. Välitunneilla, ruokailuissa ja koulun muissa tilaisuuksissa valvontatehtäviin on nimetty erilliset valvojat.

Kasvatuskeskustelu on ensisijainen keino puuttua kiusaamiseen, häirintään sekä uhkaavaan tai väkivaltaiseen käytökseen. Kasvatuskeskusteluun osallistuu yleensä opettaja ja oppilas, mutta keskustelussa voi olla läsnä myös muita henkilöitä tilanteen niin vaatiessa. Kasvatuskeskustelun tavoitteena on saada kiusaamiseen häirintään, uhkailuun tai väkivaltaiseen käytökseen syyllistynyt oppilas ymmärtämään tekonsa vakavuus ja vaikutukset, sekä korjaamaan toimintaansa ja käytöstään vastaavissa tilanteissa. Osana kasvatuskeskustelua oppilaalla on myös mahdollisuus oikoa väärinkäsityksiä ja antaa oma näkökulmansa tapahtumien syistä ja kulusta. Kasvatuskeskustelusta ilmoitetaan huoltajille, joilla on mahdollisuus osallistua mukaan keskusteluun. Kasvatuskeskustelut kirjataan ylös Wilmaan.

Kasvatuskeskustelun lisäksi oppilaalle voidaan määrätä **jälki-istunto**. Kiusaamiseen, uhkaavaan tai väkivaltaiseen käyttäytymiseen syyllistynyt oppilas voidaan määrätä jälki-istuntoon enintään kahdeksi tunniksi. Jälki-istunnossa voidaan teettää kirjallisia tai suullisia, kasvatusta ja kehitystä tukevia tehtäviä esim. sotkujen siivousta. Tehtävät ja harjoitukset on mietittävä tapauskohtaisesti oppilaan tekoon tai käytökseen liittyen, ikä ja kehitystaso huomioiden. Oppilas voidaan myös velvoittaa istumaan hiljaa jälki-istunnon ajan. Jälki-istunto voidaan järjestää koulun päätyttyä tai ennen koulun alkua. Jälki-istunnot kirjataan Wilmaan.

Muita turvallisuutta lisääviä toimia ovat:

- oppimisympäristöjen yleinen turvallisuus, siisteys ja järjestys
- oppilaat opiskelevat koulussa ohjeistetusti, ohjatusti ja valvotusti. Opettajat ovat vastaanottamassa luokkaa/opetusryhmää oppitunnin alussa.
- kiusaamisasiat selvitetään viipymättä
- läheltä piti -tilanteista sekä vakavista väkivaltatapauksista esiopetuksen ja koulun henkilökunta täyttää ”Ilmoitus uhka ja vaaratilanteesta” -lomakkeen ja toimitetaan se yksikön esimiehen kautta kunnan turvallisuudesta vastaavalle henkilölle.
- yksilökohtaiset turvallisuussuunnitelmat laaditaan lapsille, jos

7 Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen yksilö-, ryhmä- ja yhteisötasolla

Yksilötasolla esi- ja perusopetuksen henkilöstön tehtävät:

- Koulun kiusaamisen selvittelyryhmään ohjaaminen ja seurantalaverit
- Tarvittaessa kiusaajien ja kiusattujen sekä heidän huoltajiensa kanssa keskustellaan ja pyritään löytämään myönteisiä toimintamalleja asioiden ratkaisemiseksi
- Kaikkia oppilaita rohkaistaan/opetetaan toimimaan aktiivisesti kiusaamista vastaan
- Rehtori voi tarvittaessa evätä oppilaalta opetukseen osallistumisen jäljellä olevan työpäivän ajaksi, mikäli oppilas on vaaraksi muiden oppilaiden tai koulun aikuisten turvallisuudelle taikka opetus häiriintyy kohtuuttomasti
- Yksilökohtainen valvonta koulunkäynnin ohjaajan toimesta tarvittaessa

- Yksilökohtainen oppilashuoltoryhmä ohjaa tarvittaessa oppilaan huoltajia ottamaan yhteyttä hoitavaan tahoon (perheneuvola, lastenpsykiatria tai nuorisopsykiatria)
- Vakavissa tapauksissa poliisiin yhteyden ottaminen
- Koulun tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman mukainen toiminta esim. puututaan epätasa-arvoiseen kohteluun, nimittelyyn, seksuaalissävyytteisiin puheisiin ja eleisiin
- Koulumatkoilla tapahtuvaan kiusaamiseen puututaan ja se selvitetään samoin kuin koulussa tapahtuva kiusaaminen
- Somessa tapahtuva kiusaaminen ei yleensä tapahdu koulussa, mutta jos kiusaaminen kohdistuu koulun oppilaaseen ja kiusaajana on koulun oppilas, kuuluu opetushenkilökunnan osallistua tarvittaessa kiusaamisen selvittelyyn. Tärkeää on huoltajille asian tiedottaminen, jonka jälkeen huoltajat voivat selvittää some -kiusaamista. Tarvittaessa voidaan järjestää koulun tiloissa selvittelytilaisuus oppilaiden ja huoltajien kanssa. Aina jos kiusaaminen havaitaan koulussa tai siitä kerrotaan koulun henkilökuntaan kuuluvalle, on koulun aikuisen velvollisuus viedä asiaa eteenpäin.

Ryhmän tasolla

- Tarvittaessa järjestetään luokkakohtaisia vanhempainiltoja
- Säännölliset tilannekartoitukset (esim. kiusaamiskyselyt)
- Luokissa keskustellaan säännöllisesti hyvän ja turvallisen oppimisympäristön edellytyksistä
- Jokaisen lukuvuoden alkaessa käytetään aikaa ryhmien me-hengen luomiseen ja vahvistamiseen oppilaiden turvallisuuden ja hyvinvoinnin ylläpitämiseksi
- Luokissa pidetään säännöllisesti kiusaamisen vastaisia tunteja, tunnetaito-opetusta jne.
- Luokkaan/ryhmään laaditaan omat luokan ohjeet hyvän ja turvallisen oppimisympäristön edistämiseksi
- Otetaan käyttöön luokkakohtaisesti työrauhan edistämisen toimia
- Kuraattorin toiminta ennaltaehkäisyssä ja oppilaiden arjessa toimiminen
- Koulussa opetetaan netikettiä (hyvää some-käyttäytymistä)
- Oppilaita kohdellaan yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti

Yhteisön tasolla

- Koulun järjestyssäännöt kerrotaan kaikille oppilaille vähintään kerran vuodessa alkusyksyllä ja järjestyssäännöt ovat nähtävissä yksiköiden Pedanet-sivuilla
- Koulukohtaisten vanhempainiltojen järjestäminen kerran lukuvuodessa
- Yhteisöllinen oppilashuolto koordinoi, seuraa ja arvioi yksiköiden tilanteita
- Yhteisöllinen oppilashuoltokokous vähintään 4 kertaa lukuvuodessa

8 Yhteistyö huoltajien ja viranomaisten kanssa

Oppilaita ja huoltajia ohjeistetaan ilmoittamaan kiusaamis-, häirintä ja väkivaltilanteista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ensisijaisesti luokanvalvojalle tai opettajalle. Koulukiusaamistapauksissa koulukohtaisesti on sovittu kiusaamisen selvittämiskäytänteet, jotka kukin koulu kuvaa tähän suunnitelmaan. Kiusaamistilanteissa huoltajiin ottaa yhteyttä ensisijaisesti koulun kiusaamisen selvittelyryhmän edustajat tai kiusaamisen havainnut esiopetuksen lastentarhan opettaja, luokanopettaja, -valvoja tai aineenopettaja. Yhteyttä otetaan sekä tilanteen kohteeksi joutuneen oppilaan huoltajiin että tilanteen aiheuttaneen oppilaan huoltajiin. Yhteyttä otetaan

puhelimitse tai Wilma -viestillä.

Koulun taholta yhteyttä huoltajiin ottaa häirintä ja väkivaltilanteissa esimies tai tilannetta hoitava opettaja. Yhteyttä otetaan ensisijaisesti puhelimitse, minkä lisäksi asia kirjataan ylös oppilaan Wilmaan.

Mikäli huoltajat epäilevät koulukiusaamista, tulee huoltajan:

- ottaa yhteys oppilaan esi- tai luokanopettajaan tai luokanvalvojaan
- kannustaa lasta kertomaan kiusaamisesta kotona ja myös koulussa
- olla valmis yhteistyöhön koulun kanssa mm. osallistumalla koulun kutsumiin neuvotteluihin ja tapaamisiin
- tehdä lapselle yksinkertaisesti selväksi, että minkäänlaista kiusaamista ei hyväksytä ja että kiusaamisen on loputtava, jos oma lapsi on kiusaava osapuoli.

Kaikkien kiusaamis-, häirintä- ja väkivaltilanteiden hoidossa edetään yhteistyössä huoltajien kanssa. Tilanteen kulusta informoidaan huoltajia säännöllisesti ja tarvittaessa järjestetään tapaamisia osapuolten kesken. Kaikista toimenpiteistä ja käydyistä keskusteluista pidetään kirjaa yksikkökohtaisesti.

Väkivalta-, kiusaamis- ja häirintätilanteiden hoitamisessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä muiden viranomaisten kuten sosiaalitoimen, terveydenhoidon ja poliisin kanssa.

- kiusaajan ja kiusatun sekä heidän huoltajiensa kanssa sovittuun yhteisneuvotteluun voidaan kutsua tarvittaessa mukaan esim. poliisi (Ankkuritiimi)
- mikäli oppilasta on pahoinpidelty koulupäivän aikana, on huoltajilla oikeus päättää asianomistajana rikosilmoituksen tekemisestä
- vakavissa pahoinpitelyissä otetaan yhteyttä poliisiin ja tiedotetaan asiasta, jolloin poliisi päättää asian saattamisesta syyteharkintaan

9 Tiedottaminen ja perehdyttäminen sekä suunnitelman päivittäminen

- Suunnitelma on osa Liperin kunnan oppilashuoltosuunnitelmaa.
- Suunnitelma on luettavissa Liperin kunnan nettisivuilla sekä esi- ja perusopetuksen Pedanet-sivuilta. Se on paperiversiona myös koulun henkilökunnalle tarkoitettussa turvallisuuskansiossa. Suunnitelmaan on linkki koulujen oppilashuollon sivuilta.
- Suunnitelma käsitellään henkilökuntakokouksessa sekä tiimeissä lukuvuoden alkaessa ja tarpeen mukaan.
- Oppilaiden kanssa suunnitelma käydään läpi syyslukukauden alkaessa. Oppilaskunnan hallituksen ja tukioppilastoiminnan sitouttaminen suunnitelman sisältöön ja arvopohjaan on tärkeää.
- Lukuvuoden alkaessa suunnitelmasta tiedotetaan huoltajia, seurakuntaa, vanhempainyhdistyksiä, nuorisovaltuustoa, kunnan nuorisotyöntekijöitä ja muita yhteistyökumppaneita

Oppilashuollon ohjausryhmä koordinoi ja huolehtii, että suunnitelma päivitetään aina tarpeen vaatiessa, kun valtakunnallisissa tai kunnan sisäisissä ohjeistuksissa tapahtuu muutoksia. Yksikkökohtaisesti kiusaamis-, häirintä- ja väkivaltapaukset kirjataan Wilmaan, kirjauksen laatii se henkilö, joka asiaa on ollut selvittämässä. Lukukausien päättyessä yhteisöllisessä

oppilashuoltoryhmässä arvioidaan kiusaamisen, häirinnän ja väkivaltaisen käyttäytymiseen liittyneitä selvittelytilanteita yhteisötasoisesti ja päätetään tulevan lukukauden toiminnan painotuksen mahdollisista muutoksista.

10 Ongelmatilanteen ratkaisu esiopetuksessa tai koulussa

Huono käytös, kiusaaminen, häirintä tai väkivalta:

- oppilaan kuuleminen, asian selvittäminen, anteeksipyyntö, sopiminen
- keskustelu, sovittelu, opettajan/rehtorin puhuttelu
- kurinpitotoimet:
 - esiopetuksessa: välitön keskustelu lapsen ja huoltajan kanssa
 - koulussa: kasvatustilaisuus, jälki-istunto, kirjallinen varoitus tai määräaikainen erottaminen
- tiedottaminen huoltajille ja muille asianosaisille
- arviointi/seuranta
- yksilöllinen oppilashuoltoryhmä, kootaan tarvittaessa
- huoltajan ja oppilaan kuuleminen
- lastensuojelu
- poliisi
- jälkityö / yhteistyö oppilashuollon kanssa
 - kriisiapu, arviointi, seuranta
- nopea puuttuminen
 - tilanteen havaintaja puuttuu ja selvittää tilanteen vakavuuden yksin tai yhteistyössä koulun muiden aikuisten ja asiantuntijoiden kanssa

Liite 1

**Turvallisuushavaintoilmoitus ei toivotusta käyttäytymisestä:
Perusopetus ja varhaiskasvatus**

Työpaikka:				
Osoite:				
Puhelin				
Uhkakäyttäytyjä (nimikirjaimet)				
Ikä	Tapahtunut: koulupäivän X	päivätoiminnan X	aikana	Luokka

vko	Ma	Ti	Ke	To	Pe
Tarrautuminen, repiminen					
Lyöminen					
Potkiminen					
Pureminen					
Raapiminen					
Hiuksista vetäminen					
Kuristaminen					
Välineen käyttö					
Sanallinen uhkailu					
Sormien vääntely					
Puristelu					
Tavaroilla heittäminen					
Sylkeminen					

Päiväys

Työntekijän allekirjoitus

Esimiehen allekirjoitus

 Lähetä kopio **työsuojelupäällikölle**. Esimiehelle jää alkuperäinen lomake toimenpiteitä varten.

Ilmoitus vaara- ja uhkatilanteesta koulussa

Liite 2

ILMOITUS KOULUSSA OPPILAAN KANSSA TAPAHTUNEESTA UHKA- JA VAARATILANTEESTA

Onko kyseessä (x):

- Uhkaava fyysinen käytös
 Uhkaava sanallinen käytös
 Oppilaan kiinnipito
 Oppilaiden välinen tilanne
 Muu uhka- tai vaaratilanne

___ / ___ 20___

Ilmoituksen päivämäärä

___ / ___ 20___

Vastaanotto päivämäärä

Koulun nimi	
Ilmoittajan nimi	
Ilmoittajan puhelin ja email	
Oppilaan nimi ja luokka	
Tapahtumapaikka, päivämäärä ja kellon-aika	
Tapahtuman kuvaus	
Tapahtumassa mukana olleet aikuiset ja oppilaat	
Tapahtuman vakavuus taso, OMA ARVIO	☐ lievä ☐ melko vakava ☐ vakava ☐ erittäin vakava
Vahingot, mitä tapahtumasta seurasi	
Arvioisi siitä, miksi näin kävi?	

Jatkotoimenpiteet	Oppilas:	Aikuinen:
Vastuuhenkilöt		
Ilmoitettu lapsen huoltajille	☐ puhelu ☐ kyllä ☐ Wilma ☐ ei, miksi?	
Ilmoitettu oppilaan omalle opettajalle tai luokanvalvojalle	☐ kyllä ☐ ei, miksi?	
Ilmoitettu rehtorille tai apulaisjohtajalle	☐ kyllä ☐ ei, miksi?	
Lisätietoja		

Lomake **palautetaan koulun oppilashuollon vastaavalle henkilölle**, joka ilmoittaa asiasta rehtorille. Työsuojelupäällikölle lähetetään tarvittaessa kopio (tai täytetään vähältä piti-lomake). Lomakkeet säilytetään osana oppilashuollon rekisteriä.

Oh-vastuuhenkilön nimi: _____